

Г. О. САРКІСЯН

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РИНКІВ:**

ТЕОРІЯ,
МЕТОДОЛОГІЯ,
ПРАКТИКА

Монографія

2020

Г. О. САРКІСЯН

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РИНКІВ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА**

**Харків
Друкарня Мадрид
2020**

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Сумського національного аграрного університету
(протокол № 6 від 28.12.2020 р.)

Рецензенти:

Огієнко М. М.

д. е. н., доцент, завідувач кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»;

Пушак Я. Я.

д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та економічної безпеки, Львівський державний університет внутрішніх справ;

Моїсєєва Н. І.

д. е. н., професор, завідувач кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін, Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка

Саркісян Ганна Овсепівна

С20 Інноваційний розвиток регіональних туристичних ринків : теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 406 с.
ISBN 978-617-7988-18-1

В монографії досліджується широке коло питань з розробки теоретично-методологічних підходів та практичних рекомендацій спрямованих на модернізацію механізмів регулювання і стимулювання інноваційної діяльності регіональних туристичних ринків (РТР). Досліджено суть, значення, передумови формування та сегментація регіональних ринків туристичних послуг, надано загальну характеристику та класифіковано туристичні послуги, з'ясовано роль та особливості гастрономічного туризму в структурі регіональних туристичних ринків. Здійснено моніторинг нормативно-правового забезпечення регулювання діяльності РТР, окреслено пріоритетні напрями державного регулювання інноваційної діяльності, конкретизовано суть і значення інновацій та інноваційної діяльності в політиці розвитку господарських соціально-економічних систем регіону. Окреслено інноваційний процес та його вплив на підвищення ефективності заходів на регіональних туристичних ринках, охарактеризовано показники інноваційно-інвестиційної активності на регіональних ринках туристичних послуг. Обґрунтовано методологічні підходи до оцінки рівня інноваційної привабливості на регіональних ринках туристичних послуг (РРТП) та їх рейтингування, проведено оцінку залежностей РРТП від інвестиційних чинників, здійснено аналіз рівня конкурентоспроможності західноукраїнського регіонального ринку туристичних послуг. Удосконалено інституційне середовище РРТП в контексті його організаційної структури та напрямів запровадження, структуровано шляхи модернізації та регулювання конкурентоспроможного середовища на РРТП, запропоновано механізм стимулювання інноваційної діяльності регіональних туристичних кластерів.

Монографія складається з передмови, чотирьох розділів, списку використаних джерел, післямови та додатків. Матеріали монографії стануть у нагоді студентам вищих навчальних закладів, науковцям, викладачам, аспірантам, фахівцям та власникам різних сфер бізнесу, пересічним громадянам які цікавляться інноваційним розвитком регіональних туристичних ринків.

УДК 338.487.025.2:330.341.1(043.3)

© Саркісян Г. О., 2020
© ХНТУСХ, 2020
© ТОВ «Друкарня Мадрид», 2020

ISBN 978-617-7988-18-1

ОНАХТ
БІБЛІОТЕКА

716873

ПЕРЕДМОВА

5

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ДОСЛІДЖЕННЯ
РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РИНКІВ ТА ЇХ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

7

1.1. Теоретично-методичні засади понятійно-категоріальної
складової формування та сегментації регіональних ринків туристичних
послуг

7

1.2. Організаційно-концептуальні аспекти дослідження
класифікації, структури та видів туристичних послуг

33

1.3. Методологічні детермінанти дослідження особливостей
гастрономічного туризму в структурі регіональних туристичних ринків

52

1.4. Теоретичні основи інноваційної діяльності на регіональних
ринках туристичних послуг: сутнісна характеристика

64

**РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ
ТУРИСТИЧНИХ РИНКІВ**

79

2.1. Законодавчо-правове забезпечення діяльності регіональних
туристичних ринків

79

2.2. Особливості реалізації інноваційних заходів на регіональних
туристичних ринках

99

2.3. Інноваційна діяльність і її вплив на ефективність регіональних
туристичних ринків

119

2.4. Структура інноваційно-інвестиційної діяльності на
регіональних ринках туристичних послуг

135

**РОЗДІЛ 3. ДІАГНОСТИКА СТАНУ ТА НОВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ
ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА
РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РИНКАХ УКРАЇНИ**

156

3.1. Ретроспективний аналіз напрямів державного регулювання інноваційної діяльності	156
3.2. Методологічний інструментарій дослідження інноваційно-інвестиційної привабливості регіональних ринків туристичних послуг	180
3.3. Діагностика процесів та тенденцій розвитку регіональних туристичних ринків в умовах дії інноваційно-інвестиційних чинників	193
3.4. Аналіз рівня конкурентоспроможності регіонального ринку туристичних послуг	225
РОЗДІЛ 4. ІМПЕРАТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РИНКІВ	238
4.1. Сучасна парадигма формування інституційного середовища регіональних ринків туристичних послуг	238
4.2. Стратегічні пріоритети модернізації та регулювання конкурентного середовища на регіональних туристичних ринках	271
4.3. Концептуальні засади стимулювання інноваційної діяльності регіональних туристичних кластерів	292
ПІСЛЯМОВА	317
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	324
ДОДАТКИ	356

ПЕРЕДМОВА

Важливою умовою ефективного функціонування економіки України є здійснення процесів регулювання та стимулювання діяльності туристичної сфери України та її регіонів. Поштовхом до формування регіональних туристичних ринків, як осередків конкурентоспроможних територіально-просторових одиниць має стати інноваційність та власне, регіональні важелі здійснення модернізації та регулювання. Однак для того щоб вітчизняні та регіональні туристичні ринки зайняли гідні позиції у структурі світових туристичних ринків слід подолати чималу кількість проблем, пов'язаних з відсутністю стійких інноваційних векторів розвитку туристично- рекреаційної сфери, зменшення споживацького інтересу з боку внутрішніх та зовнішніх туристів, загострення низки соціально-економічних наслідків, які гальмують відтворення будь-якої ринкової структури.

Досягнення різностороннього позитивного ефекту впливу туризму на динаміку соціально-економічних систем кожного регіону передусім передбачає формування теоретичних та наукових засад для дослідження суті, значення та структурної і суб'єктної взаємодії, регіональних ринків туристичних послуг, продуктів та видів діяльності; проведення аналізу і оцінки інноваційно- інвестиційних процесів на регіональних ринках туристичних послуг (РРТП) та виокремлення інституційного та кластерного підходів як невід'ємних складників модернізації та регулювання конкурентоспроможності на РРТП.

Відаючи належне доробку науковців та практиків по даній темі, слід відмітити їх зорієнтованість на проблеми туристичної сфери загалом не беручи до уваги соціально-економічні особливості кожного регіону.

Водночас, розвиток туристичних ринків регіону відбувається за умов впливу деструктивних процесів, які є наслідками від економічних криз хронічного походження, дефіциту інноваційно-інвестиційних ресурсів,

недосконалістю нормативно-правових підвалин, тощо. Це зумовлює не лише потребу в теоретично-науковому осмисленні змісту та значення туристичних ринків, а й висуває виклики для першочергового вирішення проблем по розробленню обґрунтованої концепції модернізації механізмів регулювання та стимулювання діяльності регіональних туристичних ринків.

Важливість пошуку модернізації регулювання діяльності регіональних туристичних ринків на інноваційних засадах обумовлює також перспективу отримання синергетичного ефекту на інституційне середовище інших галузей та сфер регіону, що зрештою є запорукою відтворення механізмів діяльності усіх регіональних осередків країни. Отже, важливість та значущість окреслених проблем зумовили необхідність дослідження, що і пов'язане з його своєчасністю та актуальністю.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання сформульованих теоретико-методологічних, методичних і практичних розробок і пропозицій при: розробці стратегій з модернізації механізмів регулювання та стимулювання інноваційної діяльності регіональних ринків туристичних послуг, формуванні державних і регіональних програм розвитку туризму, у практичній діяльності органів влади різних рівнів.